

Dilfuza ISLOMOVA,

Tayanch doktorant, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, O'zbekiston, Toshkent

E-mail:6115550@gmail.com, <https://ORCID.org/0009-0008-8599-5102>

PhD N.Farxodjonova taqrizi asosida

MARKAZIY OSIYO ROSSIYA, XITOIY VA QO'SHMA SHTATLAR O'RTASIDA: HAMKORLIKMI YOKI RAQOBATMI?

Annotatsiya

Ushbu maqolada Markaziy Osiyo mintaqasining jahon siyosatidagi o'rni va ahamiyati geosiyosiy, geoiqtisodiy hamda xavfsizlik nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Mintaqaning strategik joylashuvi, boy tabiiy resurslari va transport-kommunikatsiya imkoniyatlari uni yirik global kuchlar – Rossiya, Xitoy va AQSh manfaatlarini kesishadigan hududga aylantirgan. Tadqiqotda ushbu davlatlarning Markaziy Osiyoga nisbatan siyosati, ularning iqtisodiy, siyosiy va harbiy ishtiroki o'zaro solishtirilib, mintaqadagi ta'sir mexanizmlari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo, geosiyosat, xalqaro munosabatlar, Rossiya, Xitoy, AQSh, geoiqtisodiyot, mintaqaviy xavfsizlik, tashqi siyosat, ko'p vektorli siyosat, suverenitet, global aktorlar, mintaqaviy hamkorlik, energetik resurslar, Afg'oniston, transport va infratuzilma.

CENTRAL ASIA BETWEEN RUSSIA, CHINA, AND THE UNITED STATES: COOPERATION OR COMPETITION?

Annotation

This article analyzes the role and significance of Central Asia in global politics from geopolitical, geoeconomics, and security perspectives. The region's strategic location, rich natural resources, and transport potential have made it a focal point of interests for major global powers such as Russia, China, and the United States. The study examines and compares the policies of these actors toward Central Asia, highlighting their economic, political, and military engagement as well as their mechanisms of influence in the region.

Keywords: Central Asia, geopolitics, international relations, Russia, China, United States, geoeconomics, regional security, foreign policy, multi-vector policy, sovereignty, global actors, regional cooperation, energy resources, Afghanistan, transport and infrastructure.

ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ МЕЖДУ РОССИЕЙ, КИТАЕМ И СОЕДИНЁННЫМИ ШТАТАМИ: СОТРУДНИЧЕСТВО ИЛИ СОПЕРНИЧЕСТВО?

Аннотация

В данной статье анализируется роль и значение Центральной Азии в мировой политике с геополитической, геоэкономической и безопасностной точки зрения. Стратегическое положение региона, его богатые природные ресурсы и транспортный потенциал делают его зоной пересечения интересов ведущих мировых держав – России, Китая и Соединённых Штатов Америки. В исследовании рассматриваются и сопоставляются политики этих акторов в отношении Центральной Азии, а также раскрываются механизмы их экономического, политического и военного влияния в регионе.

Ключевые слова: Центральная Азия, геополитика, международные отношения, Россия, Китай, Соединённые Штаты Америки, геоэкономика, региональная безопасность, внешняя политика, многовекторная политика, суверенитет, глобальные акторы, региональное сотрудничество, энергетические ресурсы, Афганистан, транспорт и инфраструктура.

Kirish. Markaziy Osiyo mintaqasi zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimida strategik ahamiyatga ega bo'lgan hududlardan biri hisoblanadi. Uning geosiyosiy joylashuvi, boy tabiiy resurslari hamda transport-kommunikatsiya imkoniyatlari uni yirik global kuchlar – Rossiya, Xitoy va Qo'shma Shtatlar manfaatlarini kesishadigan makonga aylantirgan. So'nggi yillarda mintaqada yuz bergan siyosiy o'zgarishlar, xususan Afg'onistondagi vaziyat, Qozog'istondagi voqealar hamda Qirg'izistondagi siyosiy beqarorlik Markaziy Osiyoning global xavfsizlik tizimidagi rolini yanada oshirdi. Shu bilan birga, mavjud ilmiy adabiyotlarda asosan yirik davlatlarning mintaqaga nisbatan siyosati o'rganilib, Markaziy Osiyo davlatlarining o'z pozitsiyasi yetarlicha yoritilmagan. Tadqiqot maqsadi – Markaziy Osiyoning geosiyosiy ahamiyatini tahlil qilish hamda Rossiya, Xitoy va AQShning mintaqadagi siyosatini solishtirish orqali mintaqada davlatlarning muvozanatli tashqi siyosatini aniqlash.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Markaziy Osiyoning geosiyosiy o'rni ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Kazantsev va boshqalar (2021) mintaqani Rossiya va Xitoy o'rtasidagi strategik muvozanat hududi sifatida baholaydi. Stronski va Ng (2018) esa Rossiya va Xitoy o'rtasidagi hamkorlik va raqobatni chuqur tahlil qiladi. Shuningdek, Pizzolo va Carteny (2022) Markaziy Osiyoda "Yangi Buyuk o'yin" konsepsiyasini ilgari surib, Xitoyning ustun mavqega chiqayotganini ta'kidlaydi. Rakhimov (2015) esa mintaqani G'arb va Rossiya manfaatlarini kontekstida tahlil qilib, AQShning rolini pragmatik deb baholaydi. Biroq, ushbu tadqiqotlarda Markaziy Osiyo davlatlarining o'z tashqi siyosiy strategiyasi yetarli darajada ochib berilmagan. Ushbu maqola aynan shu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

Metodologiya. Mazkur tadqiqotda sifatli (qualitative) tahlil usuli qo'llanildi. Tadqiqot quyidagi metodlarga asoslandi: qiyosiy tahlil – Rossiya, Xitoy va AQSh siyosatini solishtirish

kontent tahlili – ilmiy maqolalar va siyosiy hujjatlarni o'rganish

analitik yondashuv – mintaqaviy jarayonlarni izohlash. Tadqiqot materiali sifatida ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va siyosiy tahlillar tanlab olindi.

Natijalar va muhokama. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, Markaziy Osiyo davlatlari yirik davlatlar o'rtasidagi raqobatdan passiv ta'sirlanayotgan emas, balki faol strategiya yuritmoqda. Rossiya va Xitoy o'rtasidagi "hamkorlikdagi raqobat" mintaqa uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, AQShning ishtiroki mintaqaviy muvozanatni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Biroq, iqtisodiy jihatdan Xitoyga bog'liqlik, xavfsizlik sohasida Rossiyaga tayanish kabi omillar mintaqa mustaqilligiga potensial xavf tug'diradi. Markaziy Osiyoning jahondagi ahamiyati, asosan, uning geosiyosiy joylashuvi, boy energetik va tabiiy resurslari hamda muhim geoiqtisodiy salohiyati bilan belgilanadi. Asosiy tashqi aktorlar, ya'ni Rossiya, Qo'shma Shtatlar, Yevropa Ittifoqi va Xitoy Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni hamda mintaqaviy hamkorlikni qo'llab-quvvatlashlarini bildirgan bo'lib, bu xabar mintaqada ijobiy qabul qilinmoqda. 2016-yilda O'zbekistonda o'tkazilgan prezidentlik saylovi, 2020-yil oktabr oyida Qirg'izistondagi norozilik namoyishlari, Afg'onistonda "Tolibon"ning hokimiyatni egallashi (bu mamlakat bilan Markaziy Osiyoning uch davlati – Tojikiston, Turkmaniston va O'zbekiston umumiy chegaraga ega), hamda 2022-yil yanvar oyida Qozog'istonda yuz bergan qo'zg'olonlardan so'ng Markaziy Osiyo yana bir bor geosiyosiy, xavfsizlik va iqtisodiy savdo nuqtai nazaridan xalqaro siyosatda muhim ahamiyatga ega hududga aylandi. Ushbu mintaqa global xavfsizlik uchun muhim ahamiyat kasb etuvchi geosiyosiy makondir. U taxminan 70 million aholiga ega bo'lib, Yevropa, Yaqin Sharq va Osiyo chorrahasida joylashgan. Shuningdek, u katta tabiiy resurslarga boy bo'lib, ularning ko'p qismi haligina o'zlashtirila boshlangan. Bu ustunliklar tarixan uni dunyoning eng qudratli davlatlari o'rtasidagi ziddiyatlar markaziga aylantirgan.

Markaziy Osiyoning jahondagi ahamiyati, avvalo, uning geosiyosiy joylashuvi, boy energetik va tabiiy resurslari hamda muhim geoiqtisodiy salohiyati bilan belgilanadi. Asosiy tashqi aktorlar – Rossiya, Qo'shma Shtatlar, Yevropa Ittifoqi va Xitoy – Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta'minlash hamda mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashlarini bildirgan bo'lib, bu yondashuv mintaqa tomonidan ijobiy qabul qilinmoqda. Shunga qaramay, ushbu aktorlar o'rtasida ayrim ziddiyatlar va raqobat mavjud. Rossiya an'anaviy ravishda Markaziy Osiyoni o'z ta'sir doirasi sifatida ko'radi va Qo'shma Shtatlar hamda Yevropa Ittifoqining mintaqada chuqur ishtirok etishini istamaydi. Xitoy esa Rossiyaning mintaqadagi kuchli rolini tan oladi va tushunadi. Shu bilan birga, u AQSh harbiy ishtirokiga nisbatan Rossiya harbiy mavjudligini ma'qulroq deb biladi, chunki AQShni o'zining shimoli-g'arbiy separatistik hududlari xavfsizligiga tahdid soluvchi omil sifatida baholaydi. Qo'shma Shtatlar esa Markaziy Osiyo davlatlarining ko'p vektorli tashqi siyosatini qo'llab-quvvatlaydi hamda ular bilan siyosiy, iqtisodiy va xavfsizlik sohaslarida hamkorlik olib boradi.

Markaziy Osiyo nuqtayi nazaridan qaralganda, kuchli va o'zaro manfaatli ikki tomonlama hamda ko'p tomonlama munosabatlar yuqori baholanadi. Markaziy Osiyo respublikalari allaqachon yirik davlatlar bilan aloqalar o'rnatgan. Ular turli mintaqaviy va xalqaro tashkilotlar hamda hamkorlik formatlarining a'zolari yoki ular bilan hamkorlik qiladi. Bular qatoriga Kollektiv xavfsizlik shartnomasi tashkiloti (CSTO), Shanxay hamkorlik tashkiloti (SCO) va Markaziy Osiyo davlatlari bilan AQSh o'rtasidagi C5+1 formati kiradi. Global kuchlarning manfaatlarini xilma-xil va qisman bir-biriga zid bo'lsa-da, xavfsizlik, iqtisodiyot va transport loyihalari bo'yicha ikki tomonlama hamda ko'p tomonlama hamkorlikni muvofiqlashtirish mintaqa uchun juda muhimdir. Shu bilan birga, Afg'onistonda siyosiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy tiklanish barcha ishtirokchilar uchun asosiy maqsad bo'lib qolmoqda. Xitoy va Rossiya Markaziy Osiyo davlatlari uchun iqtisodiy va siyosiy jihatdan jozibador hamkorlar hisoblanadi, AQSh esa mintaqa uchun mustaqillikni saqlash,

mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash va xalqaro maydonda tan olinishi nuqtayi nazaridan muhim ahamiyatga ega [1]. Umuman olganda, barcha Markaziy Osiyo davlatlari AQShning ularning suverenitetini qo'llab-quvvatlashi va turli xalqaro tashkilotlarda tan olinishi borasida umumiy manfaatlariga ega. Shu bilan birga, AQShga nisbatan Markaziy Osiyo davlatlarining manfaatlarini ularning ichki ehtiyojlari, siyosiy tizimi hamda boshqa siyosiy va iqtisodiy omillarga qarab farqlanadi. AQSh asosan Afg'onistonda faoliyat yuritgan davrida xavfsizlik hamkori sifatida maydonga chiqqan, shuningdek, Rossiya boshchiligidagi xavfsizlik tizimlariga muqobil variant sifatida ham qaralgan. Iqtisodiy hamkorlik nuqtayi nazaridan esa Xitoy Markaziy Osiyo mintaqasida AQSh va Rossiyaga nisbatan muhimroq aktor hisoblanadi.

Rossiyaning Markaziy Osiyodagi roli va manfaatlari

Sovet Ittifoqi parchalangandan so'ng, Rossiya sobiq ittifoq davlatlarida o'z ta'sirini saqlab qolishga harakat qilib kelmoqda. Bu borada u Kavkaz mintaqasida unchalik muvaffaqiyatga erisha olmadi, biroq Markaziy Osiyoda ma'lum darajada o'z maqsadlariga erishdi. Rossiyaning Markaziy Osiyoga nisbatan tashqi siyosati asosan xavfsizlikni mustahkamlash va harbiy-texnik hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan. Shuningdek, u energetika va iqtisodiyot sohaslaridagi loyihalarni ilgari surishni ham ko'zlaydi. Moskvaning Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorlikdagi asosiy xavfsizlik ustuvorligi – Rossiyani mintaqaviy beqarorlikning salbiy ta'sirlaridan himoya qilishdir. Siyosiy va iqtisodiy jihatdan esa Markaziy Osiyo davlatlari ko'p hollarda Rossiya iqtisodiyotiga bog'liq. Masalan, Qirg'iziston va Tojikiston yalpi ichki mahsulotining qariyb 40 foizi Rossiyada, asosan qurilish sohasida ishlayotgan qirg'iz va tojik mehnat muhojirlarining pul o'tkazmalariga bog'liq [2]. Ko'pgina hollarda aynan shu iqtisodiy bog'liqlik Markaziy Osiyo davlatlarini Rossiya siyosatiga moslashishga majbur qiladi. Bundan tashqari, iqtisodiy aloqalar nuqtayi nazaridan Rossiya Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi (EAEU) tarkibini Markaziy Osiyo davlatlari hisobiga kengaytirishga intilmoqda. Hozirda Qozog'iston va Qirg'iziston to'liq a'zo davlatlar hisoblanadi, O'zbekiston kuzatuvchi maqomiga ega, Tojikiston esa ehtimoliy a'zo sifatida qaralmoqda [3]. Sovet Ittifoqi parchalangandan so'ng, sobiq ittifoq davlatlari tomonidan Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) tashkil etildi va unga Markaziy Osiyoning barcha davlatlari ham kirdi. Biroq, hozirgi kunda ushbu tashkilotning ahamiyati ancha pasaygan. Rossiya 1992-yilda yana bir tashkilot – Kollektiv xavfsizlik shartnomasi tashkilotini (CSTO) tuzdi. Unga Markaziy Osiyo davlatlarining deyarli barchasi, ya'ni Turkmaniston va O'zbekistondan tashqari davlatlar a'zo bo'ldi. Shanxay hamkorlik tashkilotidan (SCO) farqli ravishda – u Rossiya va Xitoyning kengroq siyosiy-xavfsizlik tashabbusi hisoblanadi – CSTOning asosiy maqsadi tinchlikni mustahkamlash hamda quyidagi a'zo davlatlarning mintaqaviy xavfsizligi, hududiy yaxlitligi va suverenitetini himoya qilishdir: Armaniston, Belarus, Qozog'iston, Qirg'iziston, Rossiya va Tojikiston. Umuman olganda, Rossiya G'arb davlatlarining Markaziy Osiyoda geosiyosiy aktorga aylanishini istamaydi. Shu bilan birga, Rossiya o'zining hozirgi Markaziy Osiyo siyosati va mintaqa davlatlarining ko'p vektorli tashqi siyosati sharoitida yagona hukmron kuch (gegemon) bo'lib qololmaydi. AQShning Afg'onistonga aralashuvi va Xitoyning Markaziy Osiyodagi investitsiyalari Rossiyaning mintaqadagi ustun mavqegini susaytirdi. So'nggi yillarda Rossiyaning Markaziy Osiyoga nisbatan siyosati o'zgarib bormoqda va mintaqada ham muayyan o'zgarishlar kuzatilmoqda. Jumladan, Rossiya va G'arb o'rtasidagi munosabatlar inqirozi, AQSh qo'shinlarining Afg'onistondan chiqib ketishi hamda Xitoyning mintaqadagi iqtisodiy ekspansiyasi shular jumlasidandir.

Xitoyning Markaziy Osiyodagi ishtiroki

Xitoy va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi diplomatik aloqalar 1991-yildan buyon rivojlanib kelmoqda. Bundan tashqari, mintaqaviy transport bog'liqligi, energetika va xomashyo resurslari tufayli Xitoyning Markaziy Osiyodagi roli tobora ortib bormoqda. Bugungi kunda Xitoy mintaqa davlatlarining asosiy iqtisodiy hamkorlaridan biriga aylangan. Xitoyning Markaziy Osiyodagi

asosiy maqsadlariga rivojlanish orqali siyosiy va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, Xitoy kompaniyalari uchun yangi bozorlar topish hamda eksportni qo'llab-quvvatlash uchun transport tarmoqlarini yaratish kiradi [4]. Hozirgi kunda Xitoy Markaziy Osiyo mintaqasining eng yirik savdo hamkoriga aylangan bo'lib, bu borada u Rossiyaning avvalgi ustunligini ortda qoldirgan [5]. Shanxay hamkorlik tashkiloti (SCO) 2001-yilda tashkil etilgan bo'lib, hozirda uning sakkizta a'zosi mavjud: Xitoy, Qozog'iston, Qirg'iziston, Rossiya, Tojikiston, O'zbekiston, Hindiston va Pokiston. Bundan tashqari, tashkilotda kuzatuvchi davlatlar ham mavjud. Aslida, SCO avvalo xavfsizlik va qisman iqtisodiy siyosat masalalarini muvofiqlashtirish uchun platforma sifatida yaratilgan bo'lib, u Yevrosiyo mintaqasida siyosat va xavfsizlikni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. SCOGa a'zo davlatlar "uch yovuz kuch" – ya'ni terrorizm, ekstremizm va separatizmga qarshi kurashishda birlashishga kelishib olgan [6]. Markaziy Osiyo davlatlari nuqtayi nazaridan, SCO – bu Rossiya va Xitoy bilan bir vaqtning o'zida hamkorlik qilish imkonini beruvchi noyob platforma bo'lib, u ushbu ikki kuchning haddan tashqari ta'sirini muvozanatlashtirishga xizmat qiladi. 2013-yil oxirida Qozog'istonga amalga oshirgan rasmiy tashrifi chog'ida Xitoy Prezidenti Xi Jinping Osiyo va Yevropani bog'lashga qaratilgan misli ko'rilmagan siyosiy-iqtisodiy dastur – "Yangi Ipak yo'li"ni amalga oshirish rejasini e'lon qildi. Markaziy Osiyo mintaqasi ushbu ulkan loyihani ro'yobga chiqarishda muhim hudud hisoblanadi. Buni Qozog'iston Prezidenti Qasim Jomart Toqayev 2020-yil fevral oyida bo'lib o'tgan Munich Security Conference da ham ta'kidlagan [7]. Xitoy rasmiylari "Bir kamar, bir yo'l" tashabbusini (BRI) ilk bor e'lon qilish uchun Qozog'iston poytaxtini tanlaganida, Markaziy Osiyoni butun Yevrosiyo qit'asi uchun savdo va infratuzilmaviy markaz sifatida ko'rgan edi. BRI (2016-yilgacha "Bir kamar, bir yo'l" nomi bilan tanilgan) – Xi Jinping va Xitoyning eng yirik va eng ambitsiyali loyihasi hisoblanadi. Uning asosiy maqsadi Xitoyning dunyo bilan aloqalarini chuqurlashtirish hamda qo'shni davlatlarni iqtisodiy jihatdan o'ziga bog'lash orqali geosiyosiy maqsadlarga erishishdir. Shu nuqtayi nazardan, BRI Sharqiy Osiyo va Yevropani bog'laydigan keng qamrovli infratuzilmaviy tarmoqni yaratishni ko'zlaydi [8]. Hozirgi kunda Xitoy Markaziy Osiyodagi barcha davlatlarning asosiy iqtisodiy hamkori hisoblanadi va ularning tashqi qarzlarning katta qismi aynan Xitoyga to'g'ri keladi.

AQShning Markaziy Osiyoga nisbatan siyosati

1990-yillarda Markaziy Osiyo AQSh uchun deyarli hech qanday geosiyosiy ahamiyatga ega emas edi, shu sababli bu davlat mintaqada faol ishtirok etmagan. Biroq, September 11 attacks voqealaridan so'ng AQShning mintaqadagi ishtiroki keskin oshdi. AQShning yangi Markaziy Osiyo strategiyasiga ko'ra, uning mintaqadagi asosiy manfaatlari – davlatlar suverenitetini mustahkamlash, xavfsizlikni kuchaytirish hamda Afg'oniston va Markaziy Osiyo o'rtasidagi aloqalarni rivojlantirishdan iborat [9]. Shuningdek, 11-sentabrdan keyin AQShning Afg'onistondagi ishtiroki Markaziy Osiyoning geosiyosiy ahamiyatini oshirdi. Natijada, ushbu respublikalarga yuzlab million dollar miqdorida

mablag' yo'naltirildi va bu ma'lum darajada ularning siyosiy hamda iqtisodiy rivojlanishiga yordam berdi. 2001 – 2004 – yillar oralig'ida AQShning mintaqaga ko'rsatayotgan yordami sezilarli darajada oshdi. Shu bilan birga, Rossiya, Xitoy va Yevropa Ittifoqi o'rtasida Markaziy Osiyo uchun raqobat ham kuchaydi. Markaziy Osiyo va AQSh o'rtasidagi munosabatlarga e'tibor qaratilsa, mintaqa davlatlarining AQSh bilan hamkorlikda ikkita asosiy ustuvor yo'nalishi mavjud. Birinchidan, Sovet Ittifoqi parchalanganidan so'ng Markaziy Osiyo davlatlari faqat Rossiyaga qaram bo'lib qolmaslik uchun o'z tashqi aloqalarini kengaytirishga muhtoj edi. Mustaqillikning dastlabki yillarida ular uchun yangi siyosiy ittifoqlarni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etgan. 1991-yildan keyingi davrda dunyo G'arb qadriyatlariga, ayniqsa Amerika qadriyatlariga ko'proq moyil bo'ldi va davlatlar demokratik standartlarga moslashishga harakat qila boshladi. Ikkinchidan, Markaziy Osiyo davlatlari iqtisodiy aloqalarini kengaytirishni istadi. 1991-yil voqealaridan so'ng bu davlatlar jiddiy iqtisodiy zarbalarga duch keldi. Sovet Ittifoqi parchalanishidan oldin ushbu davlatlarni kuchli qo'llab-quvvatlab kelgan va natijada ular unga yuqori darajada qaram bo'lib qolgan edi. O'zining "Markaziy Osiyo G'arb va Rossiya manfaatlari kontekstida" nomli maqolasida Mirzokhid Rahkimov ta'kidlaydiki, AQSh va rivojlangan G'arb davlatlari bilan aloqalar mintaqada demokratik va iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu islohotlar Markaziy Osiyo respublikalarining xalqaro tashkilotlarga qo'shilishiga yordam berishga qaratilgan [10].

Xulosa. Markaziy Osiyo bugungi kunda global siyosatning muhim geostrategik hududi sifatida shakllanmoqda. Kelgusida iqtisodiy mustaqillikni oshirishga qaratilgan tadqiqotlar olib borish zarur. Hozirgi kunda Rossiya Markaziy Osiyo davlatlari bilan iqtisodiy va harbiy hamkorlikni rivojlantirishga hamda energetika sohasidagi loyihalarni ilgari surishga e'tibor qaratmoqda. Biroq, Rossiya allaqachon mintaqadagi o'zining gemonlik mavqeini ma'lum darajada yo'qotgan. Xususan, Qozog'iston va O'zbekiston Rossiyadan ma'lum darajada uzoqlashmoqda, Tojikiston, Qirg'iziston va Turkmaniston esa Xitoy bilan yirik iqtisodiy kelishuvlar imzolagan. AQShning hozirgi Markaziy Osiyo strategiyasi esa mintaqa davlatlari o'rtasida o'zaro bog'liqlikni rivojlantirish, investitsiyalarni kengaytirish va infratuzilma, savdo hamda transport aloqalarini kuchaytirishga qaratilgan. Mintaqaning besh davlati rahbarlari Markaziy Osiyoni yirik davlatlar o'rtasidagi raqobat maydoniga aylantirmaslik istagini bildirgan. Biroq, Yevrosiyo chorrahasida joylashganligi sababli, ushbu besh davlat muqarrar ravishda turli va ba'zan o'zaro zid manfaatlar, ta'sirlar va g'oyalarga to'qnashuviga duch kelmoqda. Shuningdek, Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlari o'rtasidagi ikki tomonlama uchrashuvlar soni ham sezilarli darajada oshdi. Hamkorlikning ushbu yangi ruhi mintaqani o'rab turgan va unga ta'sir o'tkazayotgan yirik davlatlarning xilma-xil bosimlari sharoitida ushbu besh davlat suverenitetini ta'minlashning eng muhim kafolati bo'lishi mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Kazantsev, Andrei, Svetlana Medvedeva, and Ivan Safranchuk. "Between Russia and China: Central Asia in Greater Eurasia." *Journal of Eurasian Studies* 12, no. 1 (2021): 57-71.
2. Murodova, Sevilya. "Impact of Remittances and International Migration on Poverty in Central Asia: The cases of the Kyrgyz Republic, Tajikistan, and Uzbekistan." *Journal of Applied Economics & Business Research* 8, no. 1 (2018).
3. Gusev, Leonid. "The importance of Central Asia for Russia's foreign policy." *Italian Institute for International Political Studies* 3 (2019).
4. Stronski, Paul, and Nicole Ng. *Cooperation and Competition: Russia and China in Central Asia, the Russian Far East, and the Arctic*. Vol. 28. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2018.
5. Krasnopolsky, P. "Major powers and regionalism in the post Soviet Central Asia." University of Nottingham, Ningbo, China (2013).
6. Bailes, Alyson J. K., Dunay, Pál, Guang, Pan, and Troitskiy, Mikhail. "The Shanghai Cooperation Organization." SIPRI Policy Paper 17. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute, (2007).
7. Nurgaliyev, Bolat. "China's Belt and Road Initiative: Kazakhstan and Geopolitics." *The Astana Times* 3 (2020)
8. Pizzolo, Paolo, and Andrea Carteny. "The "New Great Game" in Central Asia: From a Sino-Russian Axis of Convenience to Chinese Primacy?" *The International Spectator* (2022): 1-18.
9. US Department of States. "United States Strategy for Central Asia 2019-2025: Advancing Sovereignty and Economic Prosperity."
10. Rakhimov, Mirzokhid. "Central Asia in the Context of Western and Russian Interests". *L'Europe en Formation*. 375/1, (2015): 140-154